

Du håller väl utkik efter tibast *Daphne mezereum* under 2021? Arten är utsedd till Årets växt 2021 eftersom den finns över i stort sett hela landet men vi vet inte hur vanlig den är överallt. FOTO: Jan Y. Andersson.

Tibast är Årets växt för 2021

JAN Y. ANDERSSON

Tibast finns i nästan hela landet och visar ofta på områden med höga naturvärden, men det är mycket kring arten som vi inte känner till. Är den lika vanlig överallt? Hjälp oss ta reda på det under 2021!

Tibast *Daphne mezereum* är en omkring meterhög, glest grenig buske som lätt drar till sig uppmärksamheten under tidig vår med sina rosa, väldoftande blommor på bar kvist. I Sydsverige kan blomningen börja redan i februari eller mars. Även under efter sommaren är den ganska lätt att upptäcka då den stoltserar med sina intensivt röda, omkring en centimeter stora, bärlika stenfrukter. Som omogna är frukterna gröna. När tibast inte blommar eller har mogen frukt måste man vara mer uppmärksam för att få syn på den, men också bladen är karaktäristiska. Den har tunglika, fem till åtta

centimeter långa, ej vintergröna, kortskaftade, tunna och kala blad med lätt blågrön undersida. Kvistarna är ljus gråbruna.

Tibast går knappast att förväxla med andra vilda arter, men här får man se upp. Den har också en odlad släkting, lagertibast *Daphne laureola*, som har läderartade, vintergröna blad, små gulgröna blommor, samt en svart stenfrukt. Lagertibast kan förekomma förvildad i Sydsveriges kalkområden.

Tibast är den enda arten i familjen Thymelaeaceae, tibastväxter, som är vildväxande i Sverige. Släktnamnet *Daphne* härrör från källnymfen som Apollon blev förälskad i enligt den grekiska mytologin. För att skydda henne från hans ovälkomna uppvaktning förvandlade gudarna henne till ett lagerträd. Linné namngav därför växtsläktet *Daphne* utifrån bladens likhet med bladen på lagerträdet *Laurus nobilis*. Artnamnet *mezereum* är ett persiskt ord för tibast eller

Tibast *Daphne mezereum* är Årets växt 2021 och blommar mycket tidigt på våren. Under sommaren kan den vara svår att upptäcka i grönskan men bladen är mycket karaktäristiska. FOTO: Jan Y. Andersson.

dess bark. Det svenska namnet tibast har omtvistad betydelse. Ett förslag är att Ti har att göra med asaguden Tyr medan bast syftar på barken.

Hela växten är mycket giftig för människor och däggdjur, inte minst frukterna. Vid förtäring lär man få en brinnande törstkänsla, därav gamla namn som källarhals och pepparbuske. En aktiv substans är här mezerein. Växten har trots giftigheten, eller på grund av den, används inom folkmedicinen. Buskens sav kan irritera huden eller ge upphov till eksem så det gäller att vara försiktig när man hanterar växten. Många fåglar äter frukterna utan problem och bidrar därmed till att sprida arten via sin spillning.

Tibast växer i mer eller mindre fuktig mullmark, i örtrika lövskogar, kalkbarrskogar och bäckraviner, och gynnas av kalk. Den påträffas ofta i enstaka exemplar. I Norrland är den sällsynt och ofta bunden till sydberg. Arten är spridd i hela Sverige men varierar i frekvens. Därför är det av intresse att få mer kunskap om dess utbredning och biotoper.

Den är vanlig i kalktrakterna i nordöstra Uppland. Tibast har ofta odlats, inte minst förr, och kan kvarstå länge och dessutom spridas från odling. Tibast är fridlyst i Södermanlands, Örebro, Värmlands* och Västra Götalands* län. (*Gäller endast uppgrävning eller för kommersiella syften.) SBT

Gör så här för att registrera fynd

Under 2021 är du extra välkommen att rapportera fynd av just tibast. Rapportera direkt i Artportalen www.artportalen.se och då gärna med foto för att säkerställa att det är rätt art, speciellt om du har hittat en planta utan frukt eller blommor. Ange antalet exemplar, beskriv biotopen, och meddela om något uppenbart hot mot lokalen föreligger. Om du misstänker att den har odlingsursprung så måste du skriva en kommentar om detta i Artportalen eller kryssa för "Ospontan". På SBF:s hemsida svenskbotanik.se kan du läsa mer om inventeringen Årets växt. Registrera dina rapporter senast 2021-10-15. Tack för ditt bidrag!